

N:o 128.

Af herr **K. A. Staaff m. fl.**, *om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning om hvilka nya former för upplåtelse af jord från stat eller kommun till enskilda må vara särskildt ur social synpunkt påkallade m. m.*

Undertecknade, hvilka väckt motion rörande vissa förberedande åtgärder för upplåtelse i betydande skala af kronoegendomar till bildande af egna hem och småbruk, tillåta oss härmed att jämväl framställa förslag om vissa förberedande åtgärder rörande de former, i hvilka den afsedda upplåtelsen borde kunna ske.

Det torde vara obestriddigt, att, om en sådan upplåtelse i stor skala för socialt ändamål, som vi ifrågasatt, skall komma till utförande, det skulle vara synnerligen önskvärdt, i fall detta sociala ändamål icke sedermera kunde genom jordinnehafvarnes åtgärder i större eller mindre utsträckning gäckas. Men detta skulle kunna blifva fallet, därest egnahemsförvärfvarna vore oförhindrade att efter eget behag afyttra den från staten erhållna jorden. Det kunde då hända, att icke blott enstaka genom statens omtanke och bistånd igångsatta småbruk utan jämväl hela egnahemskolonier blefve föremål för köplust från t. ex. någon industris sida och att den bjudna köpeskillingen blefve så anseelig, att egnahemsinnehafvaren funne med sin tillfälliga, ekonomiska fördel förenligt att sälja. I sådant fall kunde än här än där komma att upprepas hvad som redan inträffat i Norrland och där framtungit en särskild förbuds-lagstiftning.

Men det behöfver väl knappast framhållas, huru önskvärdt det vore att från början omöjliggöra sådana försäljningar, om hvilka vi här

tala, i stället för att framdeles kanske tvingas till en särskild förbudslagstiftning beträffande afyttring af småbruken. För det första är en sådan lagstiftning, om ock nödvändig, ingalunda i och för sig tilltalande. För det andra kan den ju af mera hänsynslösa spekulanter kringgås. Och för det tredje kommer den för visso aldrig till stånd, förr än redan en hel del sådana missbruk ägt rum, mot hvilka den är riktad.

Vi torde icke behöfva säga mera för att motivera det önskemålet, att sådana former för jordupplåtelse till egna hem kunde utfinnas, hvarigenom upplåtelsens sociala ändamål blefve för framtiden tillvarataget eller m. a. o. innehafvarens rätt att öfverlåta jorden till annan behörigen begränsades.

Det är tydligt, att denna begränsning borde afse, att jord, hvarom här är fråga, ej finge försäljas till annan köpare än sådan, som stode i ungefär samma sociala ställning som säljaren.

Emellertid finnas äfven andra önskemål, som, därest det lämpligen låter sig göra, borde tillgodoses vid utfinnande af nya former för jordupplåtelse, hvarom här är fråga.

Dels kan man tänka sig möjligheten af att staten själf skulle kunna komma att i framtiden behöfva den upplåtna jorden. Dels kan upplåten jord af allehanda orsaker stiga i värde, så att det vore önskligt, om den åter kunde indragas till det allmänna.

Sådana former, som kunde tillgodose nu antydda syftemål, torde f. n. icke finnas. Icke heller torde det vara skäl att återupplifva den forna nu nästan utdöda åborätten. Åborätten var nämligen förenad med för innehafvaren synnerligen betungande bestämmelser i afseende å kontroll öfver jorden och husen. Men skall jordupplåtelse i det omfång vi anse eftersträfvansvärdt kunna ske, måste förvisso allt onödigt tvång helt och hållet förebyggas.

Det har satts i fråga, att det nya tomträttsinstitutet skulle kunna utsträckas till att användas äfven för upplåtande af jordbrukslägenheter. Lagberedningen yttrade emellertid i motiven till den föreslagna af 1907 års Riksdag i hufvudsak antagna lagen om nyttjanderätt till fast egendom, att nödig försiktighet syntes bjuda, att innan upplåtelse för så lång tid, som här vore i fråga, skedde, området planlades och tomtindelning fastställdes. Lagutskottet ansåg i likhet med lagberedningen, att allenast tomt inom planlagdt område borde kunna utgöra föremål för tomträttsupplåtelse samt tillade, att institutet enligt sin natur väsentligen vore afsedt för främjande af bättre bostadsförhållanden å orter med en större, sammanträngd befolkning.

Vi vilja i detta sammanhang erinra, att tomträthen alltid är inskränkt till viss, om ock ganska lång tid, medan det åter kan ifrågasättas, huruvida icke någon form för till tiden oinskränkt egnahems- och småbruksupplåtelse borde utfinnas. Vi tvifla därför på att tomträtsinstitutet äfven därest det, kanske med en eller annan förändring, skulle visa sig användbart för nu ifrågavarande ändamål, skulle vara tillräckligt för detsamma.

Det synes oss sålunda önskligt, att utredningen äfven kunde gå ut på någon form af tryggad besittning, som utan att vara betungad med den gamla åborättens svåra olägenheter likväl kunde bevara dess fördelar.

Äfven synes försäljning med under vissa starkt begränsade villkor medgifven återköpsrätt böra komma under öfvervägande.

Vi vilja emellertid uttryckligen framhålla, att vår mening icke är, att all upplåtelse med oinskränkt äganderätt ovillkorligen skulle helt upphöra. Visserligen anse vi ur ofvan angifna synpunkter det vara lyckligast, om staten kan behålla hand öfver den upplåtne jorden. Men det skulle ju kunna vara möjligt, att i vissa trakter obenägenheten för upplåtelse med inskränktare rätt är så stor, att nästan inga sådana upplåtelser kunde ske. I sådant fall anse vi ingalunda, att man borde inställa all upplåtelse, utan finge man där sälja med oinskränkt äganderätt. För vår del hafva vi svårt att tro, att, därest betryggande former för besittningsrätt kunde utfinnas, egnahemssträfvane ändock skulle fasthålla vid den oinskränkta rätten såsom absolut önskemål. Man får icke af den på många håll nu rådande opinionen i detta afseende draga några bestämda slutsatser. Denna opinion kan kanske ofta nog vara påverkad af en utbredd motvilja mot det gamla åborättsinstitutet. Men på denna motvilja bör ju icke rätteligen kunna grundas ett motstånd mot helt andra former af upplåtelse. Framför allt är att märka, att en upplåtelse under tryggad besittningsrätt möjliggör äfven för den obemedlade att vinna ett eget hem, medan hittills allenast de, som redan ägt något kapital, kunnat förvärfva egna hem. Vi fästa slutligen uppmärksamheten på att vi icke talat om allenast en form utan flera olika former, som borde utfinnas. Sålunda kunde man ju, såsom vi antydte, bredvid den tryggade besittningsrätten i egentlig mening tänka sig äganderätt allenast med den inskränkning att i händelse försäljning skedde till annan än med ägaren socialt likställd köpare, staten skulle äga rätt att återköpa fastigheten. Den som icke nöjer sig med den förra rätten och kan betala för den senare, må ju då välja den.

Till sist vilja vi tillägga, att icke blott staten utan äfven kommunerna torde böra få befogethet att begagna de nya former, hvarom här är fråga.

På grund af hvad vi sålunda anfört, tillåta vi oss att hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta allsidigt utreda, hvilka nya former för upplåtelse af jord från stat eller kommun till enskilde må vara särskildt ur social synpunkt påkallade och lämpliga samt därefter för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Stockholm den 25 januari 1908.

Karl Staaff.

J. Bromée.

Jakob Pettersson.

Th. af Callerholm.

K. G. Karlsson.

G. Jansson.

Karl Starbäck.

Fridtjuv Berg.

Joh. Ström.

G. Lindgren
i Islingby.

S. H. Kvarnzelius.

Victor Moll.

Johan Ericsson.

Ernst Beckman.

Carl Carlson Bonde.
